

na obranu Jednoty a svobody svědomí vůbec po císařském mandátu z předminulého roku. O čtyři léta později měl hotové české církevní dějiny od kostnického koncilu, založené ve studiu pramenů, a zároveň psal „Kroniku duchovní“, vedenou od stvoření světa, s obsáhlými náboženskými úvahami, jimiž provází cestu církve vždy od Boha uloženými a její zápas s Antikristem. Počte zde, že se vedle těchto českých spisů, jež zůstaly v rukopise, latinským spiskem „Martini Lutheri Antisocinus“ [1614] vložil do konfesijní polemiky, aby podobně jako Beza na adresu luterských odpůrců Calvinových dovedl, že predestinačně učil i Luther; že své náboženské spisy vydal latinsky v souboru „Circulus horologii lunaris et solaris“ [1616] a česky ve druhém zpracování „Antialkoranu“ [1614], že napsal kolikrát vypsaný sněmů a politických akcí, jichž byl předním účastníkem v letech 1603–1610, jak hned vypovíme, abychom povázili neobyčejnou literární aktivitu muže plného činnosti politické.

Jemu byla veřejná práce kusem vyznání víry. Na sněmech uchvacoval náboženskými projevy, jež přecházely v kázání a vroucí modlitby. Svým zjevem zbožného rytíře literáta a politika podobal se svému francouzskému příteli Filipovi du Plessis-Mornay nebo Agrippovi d'Aubigné. Byl to v Jednotě typ nový a přece bratrský, při všem silném kalvínském vlivu, jenž Budovce pronikl. Bratrem zůstával zejména v prostotě svého náboženského ujištění, v oddanosti do vůle Boží, ve veliké křesťanské toleranci. Ani on do ní nedovedl pojmout sociální, proti nimž napsal pro svého syna Adama celý traktát, aby jej varoval před jejich protitrojičným učením. Právě učení o Božské Trojici mu bylo společným základem křesťanství v obraně proti islamu, k níž chtěl burcovat křesťanstvo a odvolat je od vnitřních sporů. Narazil ovšem na nepochopení útočného jezuitského katolictví. Volal-li po jednotě křesťanů vůči vyznavačům Allahovým, pokládal tím spíše za nepodstatné rozdíly dělicí evangelické církve, třebaže své bratrsko-kalvínské stanovisko nezakrýval. Byl přirozeným mluvčím všech evangeliků, když r. 1603 vystoupil jejich jménem na zemském sněmu i po něm. Své vystoupení zaplatil nemilostí u císaře. Zůstal však nezastrašen

pro příští úkoly, které jej našly v pohnutých letech 1608–1609 stejně jako jeho moravského mladšího druha Žerotína.

Karel starší z Žerotína [1564–1636] pocházel z velmi bohaté českomoravské panské rodiny. Jeho otec Jan se často osvědčil jako věrný člen a ochránce Jednoty i jako podporovatel jejího literárního díla. Karel cestoval a vzdělával se, jako Budovec, řadu let v protestantské západní Evropě. Studoval ve Štrasburku, v Heidelbergu, v Basileji, v Ženevě, v Orléansu. Ve Francii se sblížil i s Jindřichem Navarrským, jehož boj jej zaujal tou měrou, že se pak 1591–1592 účastnil občanské války ve Francii v jeho vojsku. Poznal Nizozemí i Anglii a dvůr královny Alžběty. Vystupoval jako bohatý moravský pán a poutal pozornost k sobě a k své zemi. Získal si rozhled po bohoslavi i po současných poměrech politických, jemné vzdělání, znalost několika cizích jazyků, jichž rád užíval v hojné korespondenci s přáteli, které si v tolika zemích získal, máje zároveň velikou úctu k jazyku rodnému a blahoslavovskou zálibu v jeho čistotě. Sblížil se s církví reformovanou a s jejím bohoslovím. Zašel však příliš daleko do myšlenek o predestinaci a pracně překonával pochybnosti, které jej naplnily v zahloubání nad otázkou vlastního vyvolení. Vymanil se z nich pomocí spisu „Schola tentationum“ od Oty Casmana ze Stade, jež mu dal do rukou přítel Budovec. S autorem si pak dopisoval pln vděčnosti za knihu, kterou, jak věřil, Casman napsal z Božího vnuknutí i k jeho vysvobození z osidel dáblských nejistot. Tím více přilnul nyní k prosté, nespekulativní zbožnosti bratrské. Byl Jednotě srdečně oddán a podporoval ji neméně než jeho otec. Do veřejného života vstupoval s vědomím odpovědnosti člena svého stavu za vlast. Byl nábožensky snášenlivý, spravedlivý i vůči katolíkům, ba i vůči Židům v jejich právech. Společenství Bratří s evangelíky k obhajobě svobody náboženství bylo mu stejně samozřejmé jako Budovcovi. Častá churavost a úmrtí v rodině tísnily však Žerotína, podlamovaly jeho vytrvalost, vystavenou nesnázím se strany osobních odpůrců, když se na Moravě rozmáhala katolická strana a domáhala se moci bez mravních rozpaků intrikami a pomluvami. I Žerotín jím byl vydán na pospas. Pomoc poskytnutá králi Jindřichovi IV.